

Eduard Odinets
Riigikogu õiguskomisjon
õiguskomisjon@riigikogu.ee

Teie: 17.05.2023
Meie: digitaalalkirjas nr 1-8-2/23/17

Arvamus perekonnaseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõule 207 SE

MTÜ Lastekaitse Liit tänab Riigikogu õiguskomisjoni võimaluse eest esitada arvamus perekonnaseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõule 207 SE. Olles esitanud Justiitsministeeriumile mais 2023 omapoolsed tähelepanekud eelnõu osas (kiri nr 1-8/2/23/15, lisatud)¹, jääb Lastekaitse Liit viidatud arvamusel väljendatud seisukohtade juurde, paludes käsitleda arvamusi seotud dokumendina. Lastekaitse Liit lähtub käesolevas arvamusel lapse õiguste perspektiivist.

Lastekaitse Liit toetab põhisas eelnõu, jäädes muu hulgas seisukohtade juurde, mille esitas 23.05.2014 Riigikogu õiguskomisjonile arvamusel kooseluseaduse (650 SE) eelnõule (lisatud), kus toonitas: "Samasooliste kooselu seadustamine on tervitatav samm ühiskonna avatuse ja võrdõiguslikkuse poole". Lastekaitse Liit peab positiivseks, et eelnõuga lahendatakse praktikas kerkinud kitsaskohad ja luuakse õigusselgus. Sealjuures võttes arvesse, et praktikas tõlgendab SKA seadust normide piires juba praegu võimalikult laialt ning on arvestanud asjaolu, et lapsel on kaks samast soost vanemat üksikvanema lapse toetuse maksimisel (lõpetanud üksikvanema toetuse maksimise kui teine samast soost vanem lapse lapsendab), maksnud samast soost vanemale näiteks isa vanemahüvitist, jagatavat vanemahüvitist ja peretoetusi. **On oluline, et lapsendamisel lähtutakse ka edaspidi lapse huvidest ja heaolust ning lapsendava pere sobivusest, olenemata sellest, kas lapsendajaks on eri või samast soost abielupaar.** Lapsendajate ettevalmistamise ja põhjaliku hindamisega tegeleb jätkuvalt Sotsiaalkindlustusamet ning lapsendamise kohta teeb otsuse kohus.

Käesoleva eelnõu puhul palub Lastekaitse Liit pöörata tähelepanu järgmistele punktidele:

- 1) täiendada eelnõu rahvusvahelise praktika võrdlusanalüüsiga, mis annaks tehtud ettepanekutele täiendavalt põhjustatud kaalu;
- 2) kaasata õigus- ja sotsiaalteadlasi, lastekaitsetöötajaid, Eesti Advokatuuri perekonnaõiguse komisjoni ja Eesti Kohtunike Ühingu, et käsitleda põhjalikumalt lapse vanemate arvu küsimust, tagamaks lapse õiguste igakülgne kaitse;
- 3) rõhutada selgituskohustuse vajadusele ja vastavate amentnike asjakohasele koolitusele;
- 4) hoolimata eelnõu seletuskirja ladusast keelekasutusest tuleb edasises kommunikatsioonis pöörata tähelepanu lihtsustatud ja visualiseeritud teavitusele, et uued ja keerulised juriidilised konstruktsioonid oleksid mõistetavad nii asjaomastele sihtgruppidele kui ka ühiskonnas tervikuna;
- 5) selgitada välja ka laste seisukoht, kelle elu seaduse loomine või loomata jätmise otseselt mõjutaks.

¹ Loe lähemalt: <https://www.lastekaitseliit.ee/wp-content/uploads/2023/05/1-8-2-23-15-Arvamus-perekonnaseaduse-muutmise-ja-sellega-seonduvalt-teiste-seaduste-muutmise-seaduse-eelnoule.pdf>

Lastekaitse Liidu jaoks on iga laps oluline, sõltumata tema sünnijärjekorrast, elukohast või leibkonnatüübist. Eestis kehtib siduvalt alates 1991 ÜRO Lapse õiguste konventsioon (edaspidi tekstis LÕK). ÜRO lapse õiguste konventsiooni üldpõhimõtetele (mittediskrimineerimise põhimõte (art 2), lapse parimate huvide esikohale seadmise põhimõte (art 3), lapse õigus elule, ellujäämisele ja arengule (art 6) ning lapse õigus avaldada arvamust (art 12)) tuginedes **Lastekaitse Liit peab oluliseks kõikide lastega perede toetamist, sh toetada tuleb kõigi laste sündi ja kasvamist.**

LÕK-i artiklis 2 on sätestatud mittediskrimineerimise põhimõte. Selle järgi peavad osalisriigid tagama konventsioonis sätestatud õigused igale nende jurisdiktsiooni kuuluvale lapsele ilma igasuguse diskrimineerimiseta sõltumata lapse või tema vanema või seadusliku hooldaja rassist, nahavärvist, soost, keelest või usust. Samuti ei tohi last diskrimineerida lapse, tema vanema või seadusliku hooldaja poliitiliste või muude seisukohtade, rahvusliku, etnilise või sotsiaalse päritolu, varandusliku seisundi, puude või sünnipara või muu seisundi alusel. LÕK-i artikli 2 tõlgendamisel tuleb tähele panna, et see on inimõiguste vallas ainulaadne õigusnorm, kuna keelab lapse diskrimineerimise nii tema enda kui ka tema vanemate või seaduslike hooldajate tunnuste alusel. Veelgi enam, LÕK-i artikli 2 lõikes 2 nõutakse, et riigid võtaksid tarvitusele kõik meetmed, et tagada lapse kaitse diskrimineerimise ja karistamise eest oma vanemate, seaduslike hooldajate või pereliikmete staatuse, tegevuse, vaadete või nende tõekspidamiste pärast². **ÜRO Lapse õiguste konventsiooni üldpõhimõtetest tuleks juhinduda lapsesõbraliku ja lapse õigusi austava ühiskonna kujundamisel.** Igal inimesel on võrdsed inimõigused ja inimkonna iga liiget tuleb käsitleda kui vabana sündinut ja võrdselt väärikat³.

Lapse subjektiivne heaolu on seda suurem, mida suuremal määral on tagatud lapse õigused erinevates keskkondades. Erinevad uuringud kinnitavad, et laste jaoks on esmatähtsad turvalisus ja head suhted, sh vanematega (sõltumata soost). Laste jaoks on perekondlik stabiilsus oluline arengu ja heaolu toetaja, nii ka samast soost vanematega laste puhul. Sama kinnitasid ka Tartu ja Tallinna Ülikooli lapse õigustele ja heaolu uurimusele keskendunud teadlased, kellega Lastekaitse Liit konsulteeris käesoleva arvamuse koostamise protsessis.

Oluline on nii sotsiaal-, tervishoiu-, kui haridusasutuste tugi nii samast soost vanematega lastele kui vanematele endile. Toe oluline komponent on teadlikkus ja eelarvamustevaba ning mittediskrimineeriv suhtumine. Vastavalt ÜRO Lapse õiguste konventsioonile peab laste suhtes tehtavates otsustes alati olema kesksel kohal lapse parim huvi.

Lastekaitse Liit juhtis oma arvamuses Justiitsministeeriumile murelikult tähelepanu vähikäiku tegevale kaasamiskultuurile, ning palub **kaasamiskultuuri edendamiseks edaspidi näidata üles suuremat lugupidamist nii kaasatavate suhtes kui ka laiemal diskussiooni võimaldamiseks ühiskonnas.**

Igakülgsele koostööle lootma jäädes ning edaspidi jätkuvalt valmis protsessi panustama.

Lugupidamisega

Varje Ojala /*allkirjastatud digitaalselt*/

MTÜ Lastekaitse Liit juhatuse liige

² Loe lähemalt: <https://www.inimoigusteraamat.ee/>

³ Falch-Eriksen, A. (2023) Inimõiguste tähendus sotsiaaltöös. Sotsiaaltöö, nr 2/2023. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://tai.ee/et/sotsiaaltoo/inimoiguste-tahendus-sotsiaaltoos>